ACTUALES INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

Beste leerkracht,

Deze actuales is een voorsmaakje op de lessenreeks SOLvID die in het voorjaar 2022 zal verschijnen. Studio Globo werkte voor deze lessenreeks samen met 11.11.11 en Broederlijk Delen. Samen willen we dit brandend actueel thema onder de aandacht brengen. We willen met de lessen een klare kijk geven op dit complexe veld en jongeren aanzetten om na te denken over welke rol internationale solidariteit moet spelen.

SOLvID staat voor:
- **SOLIDAIR**: we geloven immers dat internationale solidariteit broodnodig is om de mondiale crisissen waarmee we geconfronteerd worden aan te pakken.
- **SOLVE IT**: Los het nu toch eindelijk eens op! De nood aan oplossingen is groot, maar complexe crisissen zoals ongelijkheid, klimaatverandering, mensenrechtenschendingen… zijn multidimensionaal en een *'one-size-fits-all'*-oplossing is onbestaande.
- **I.D**. of identiteit of ideeën: met de lessenreeks dagen we leerlingen uit om kritisch naar internationale solidariteit en de eigen ideeën die ze daarover hebben te kijken.

Op de volledige lessenreeks is het nog even wachten, maar met deze actuales kan je meteen van start. Er is materiaal voor 2 lesuren. De les past bovendien perfect in de campagne van 11.11.11. 'Investeer mee in een betere wereld' die loopt in november 2021.

Neem zeker ook een kijkje op de campagnepagina van 11.11.11 als je aan deze les nog andere activiteiten wil koppelen.

Dank je om in je lessen in dit thema te investeren!

Modules

Praktische info

DOELGROEP 1e, 2e en 3e graad secundair onderwijs	**VAKKEN** Godsdienstleer, Zedenleer, Burgerschapsvorming, Geschiedenis, Gedragswetenschappen, Cultuurwetenschappen,
DUUR • Intro: 10 minturen • Stap 1: 20 minuten • Stap 2: 20 minuten • Stap 3: 25 minuten • Slot: 25 minuten	**WERKVORM** Hoger-lager Groepswerk met jigsaw Klasgesprek
MATERIAAL PowerPoint Bijlage 1 'Verhalen' (1x) Bijlage 2 'SDG's' (5x) Computer, beamer, boxen	**VOORBEREIDING** Pwp klaarzetten – video afspelen mogelijk maken Klas organiseren voor groepswerk Bijlage 1 afdrukken Bijlage 2 vijf keer afdrukken en verknippen

INSTAP: Dit zijn de cijfers

Activiteit en situering

Deze eerste activiteit is een **hoger-lager**. Met deze oefening:
Schud je de leerlingen wakker a.d.h.v. een aantal cijfers over ongelijkheid en onrechtvaardigheid in de wereld
Krijg je als leerkracht inzicht in hoe je leerlingen deze cijfers inschatten.

Aanpak

- Gebruik de PwP in bijlage en projecteer de verschillende stellingen.
- Vraag leerlingen om aan te geven of ze denken dat de cijfers in de stelling lager of hoger zijn dan het werkelijke cijfer. Bv. blijven zitten voor lager, gaan staan voor hoger. Ze hoog mogelijk gaan staan als ze denken dat het veel hoger is, zo plat mogelijk op de grond liggen als ze denken dat het veel lager ligt. Handen (half of helemaal) omhoog of handen (half of helemaal) omlaag.
- Als je dat wenst kan je nog wat situeren a.d.h.v. de informatie hieronder.
- Dit moment dient vooral als opstap. Het is niet de bedoeling dat je in dit onderdeel al uitgebreid ingaat om elk thema, dat komt in de volgende stappen aan bod.
- Doe eventueel een klein afrondend klasgesprek. Dit kan met deze richtvragen:
    - *Wat zeggen of betekenen deze gegevens?*
    - *Kan je je daar concreet iets bij voorstellen?*
    - *Welke gevoelens roepen deze cijfers op?*

Achtergrondinformatie

Stelling 1:
De 50 rijkste mensen bezitten evenveel als de 3,6 miljard mensen die tot de armste helft van de wereldbevolking behoren.

Lager: 8

Binnen die groep van 3,6 miljard, leven wereldwijd ook één op 10 mensen met minder dan 2 dollar per dag. Deze extreme ongelijkheid houdt honderden miljoenen mensen in armoede gevangen, ondermijnt onze samenleving en tast onze democratie aan.
Het is duidelijk dat de economisch groei op wereldvlak, rijkdom genereert voor een beprkte groep superrijken, die bovendien steeds rijker worden. In totaal werd bij de superrijken wereldwijd in juli van dit jaar een vermogen van 10.200 miljard dollar opgetekend. Dat bedrag

ligt 27,5 procent hoger dan het vorige record van 8.900 miljard dollar, dat drie jaar geleden was geregistreerd.

Wie zijn de 8 rijkste mensen op aarde?

- Bill Gates: Amerikaanse oprichter van Microsoft ($75 miljard)
- Amancio Ortega: Spaanse oprichter van Inditex, eigenaar van modeketen Zara ($67 miljard)
- Warren Buffett: Amerikaanse investeerder, grootste aandeelhouder Berkshire Hathaway ($60.8 miljard)
- Carlos Slim Helu: Mexicaans eigenaar van Grupo Carso ($50 miljard)
- Jeff Bezos: Amerikaanse oprichter, voorzitter en CEO van Amazon ($45.2 miljard)
- Mark Zuckerberg: Amerikaanse voorzitter,CEO, mede-oprichter van Facebook ($44.6 miljard)
- Larry Ellison: Amerikaanse mede-oprichter en CEO van Oracle ($43.6 miljard)
- Michael Bloomberg: Amerikaanse oprichter, eigenaar en CEO van Bloomberg LP ($40 miljard)

Stelling 2:
Als de huidige tendens zich voortzet, zal het nog 100 jaar duren voordat vrouwen evenveel verdienen als mannen.

Hoger: 170 jaar

Elk jaar is het in Europa (un)equal payday op 4 november. Op deze dag staan we stil bij het feit dat vrouwen nog steeds gemiddeld 16% minder verdienen dan mannen. Dit komt vooral omdat vrouwen vaker deeltijds werken om de zorg voor kinderen en het huishouden op zich te nemen. Bovendien nemen vrouwen ook vaker zorg- en ouderschapsverlof. 4 November is symbolisch, vanaf dan werken vrouwen 'gratis' tot het einde van het jaar.

Stelling 3:
Op dit moment gaan 85% van de kinderen in ontwikkelingslanden naar de basisschool.

Hoger: 91%

Het afgelopen decennium kreeg een tiende meer kinderen toegang tot onderwijs. Met name door de millenniumdoelen (van 2000 tot 2015) is er op het gebied van onderwijs het laatste decennium veel verbeterd, vooral voor vrouwen en meisjes. Het aantal kinderen dat niet naar school gaat is ten opzichte van 2000 gehalveerd: van 100 miljoen in 2000 naar 57 miljoen in 2015. 50% procent van de kinderen met een basisschoolleeftijd die niet naar school gaan, wonen in conflictgebieden. Wereldwijd kunnen 103 miljoen jongeren nog niet lezen of schrijven. De

Covid19 pandemie heeft vermoedelijk een negatieve impact gehad op het aantal kinderen dat naar school gaat, maar de meest recente cijfers over inschrijvingspercentages in het basisonderwijs zijn van 2019.

Stelling 4:
In België is het aantal mensen dat beroep moet doen op de Voedselbank de laatste elf jaar gestegen met 20.000 personen.

Hoger: 40.000 personen

Honger treft niet alleen de ontwikkelingslanden. In 2014 verdeelde de Europese Federatie voor Voedselbanken ongeveer 2,25 miljoen maaltijden aan 5,9 miljoen mensen in Europa. In België deden in het jaar 2019 168.476 mensen beroep op hulp van de voedselbank.

De strijd tegen honger vereist ook een hardere aanpak van voedselverspilling, want jaarlijks verspillen we niet minder dan 1,3 miljoen ton voedsel. Dat is 1/3 van alle geproduceerde voedsel. Rijke landen verspillen veel aan het einde van keten. In arme landen gaat veel voedsel verloren doordat het niet op tijd op de markt geraakt omdat bijvoorbeeld de mogelijkheden voor koeling en opslag beperkt zijn.

Stelling 5:
Wereldwijd hebben meer dan 50 miljoen mensen in conflictgebieden geen toegang tot medische hulp.

Lager: 40 miljoen mensen

In de meeste crisis- en conflictgebieden zijn de gezondheidsvoorzieningen zeer beperkt. Medische voorzieningen zoals ziekenhuizen of medische posten zijn schaars, beschadigd of verwoest. Medicijnen, operatiemateriaal en apparatuur zijn er nauwelijks. Tegelijkertijd zijn bewoners van crisis- en conflictgebieden kwetsbaar door het constante gebrek aan schoon drinkwater, voedsel en goede sanitaire voorzieningen. Simpele aandoeningen zoals voedselvergiftiging kunnen al dodelijk zijn.

Stap 1: Dit zijn de mensen

Vooraf

Verdeel de klas over verschillende groepen. Er is materiaal voor maximum 6 groepen.
Print bijlage 1 met de verschillende verhalen af. Elk groep werkt met één verhaal.

Activiteit en situering

Deze tweede activiteit is een groepswerk. Elke groep gaat aan de slag met één van de vijf verhalen. Via deze oefening:

- maken de leerlingen kennis met hoe het leven van diverse mensen wereldwijd getekend wordt door ongelijkheid.
- ontdekken de leerlingen dat mensen wereldwijd in actie komen om iets aan ongelijkheid te doen.
- ontdekken de leerlingen dat ongelijkheid een multidimensionaal probleem is.

Aanpak

- Leid deze oefening kort in. Zonet zagen we de cijfers, in wat volgt maken we kennis met wat die cijfers betekenen in het concrete leven van mensen.
- Elke groep leest de informatie op de personagefiche.
- Ze wisselen uit a.d.h.v. deze vragen:
    - Wie staat centraal in deze fiche? Met wie heeft die persoon contacten?
    - Waar speelt dit verhaal zich af?
    - Met welk probleem wordt deze persoon en zijn omgeving geconfronteerd?
    - Waarom is dit voor deze persoon een probleem?
    - Had je zelf al eens eerder van dat probleem gehoord? Op welke manier?
    - Welke gevoelens ervaarde je tijdens het lezen van dit verhaal?

Achtergrondinformatie

Zie bijlage 1 met de verhalen.

Stap 2: Dit zijn de doelen

Vooraf

Print voor elke groep bijlage 2 af met het overzicht van de SDG's. Verknip de kaarten, zodat je elke groep 17 losse kaarten met daarop elk een SDG kan geven.

Activiteit en situering

We werken verder in hetzelfde groepje als bij stap 2.
In deze activiteit:

- Leren de leerlingen de SDG's kennen.
- Kunnen de leerlingen de SDG's linken aan het persoonlijke verhaal uit stap 2.

Aanpak

- Leid deze fase in. Zie achtergrondinformatie over de SDG's hieronder.
- Geef elke groep 17 kaarten van de verschillende SDG's.
- De leerlingen verdelen de SDG's onder elkaar.
- Iedereen leest in stilte wat er op zijn kaarten staat.
- Om de beurt legt één iemand uit waarover één van zijn SDG's gaat.
- De groep beslist samen of deze SDG toepasselijk is voor het verhaal van hun personage. Indien dat zo is, dan houden ze deze SDG apart.
- Dit doen ze tot alle SDG's aan bod zijn gekomen.
- Tot slot nemen ze alle SDG's die op hun verhaal van toepassing zijn nog eens bij de hand. Ze zoeken naar linken tussen de verschillende SDG's.
    - *Richtvraag:* Op welke manier zijn de verschillende SDG's in dit verhaal met elkaar gelinkt?
- Opmerking: indien jouw leerlingen al vertrouwd zijn met de SDG's kunnen ze onmiddellijk met de groep op zoek naar de SDG's die van toepassing zijn op hun verhaal.

Achtergrondinformatie

De wereld heeft zich geëngageerd om armoede en ongelijkheid aan te pakken en alle mensen de kans te geven op een menswaardig bestaan. Wat daarvoor allemaal moet aangepakt worden vinden we terug in de **17 duurzame ontwikkelingsdoelen**. Wereldleiders hebben zich geëngageerd om via deze 17 doelen tegen 2030 armoede uit te bannen en werk te maken van welvaart voor iedereen binnen de grenzen van de planeet. Voor sommige uitdagingen zijn we al goed gevorderd, anderen zullen de komende jaren nog blijvende aandacht en extra inspanningen vragen.
Belangrijk om te zien is dat al deze doelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dat we enkel in ons opzet kunnen slagen als we deze uitdagingen tegelijkertijd en in samenhang met

elkaar opnemen. Deze uitdagingen zijn dan ook niet voorbehouden voor enkele landen. Dit kader vertrekt van het uitgangspunt dat het voor alle landen, arm én rijk, nodig is deze doelen te realiseren.

Stap 3: Dit is de donut

Vooraf

- Voorzie het nodige voor het afspelen van een stukje film.
- Herverdeel de groepjes uit de vorige fase. Geef per groep de leerlingen een nummer. Iedereen met eenzelfde nummer vormt nu een nieuwe groep. Op deze manier zit er nu in elke groep iemand die een ander verhaal leerde kennen in stap 2 en 3.

Activiteit en situering

Fase 1 gebeurt klassikaal. In fase 2 gaan de leerlingen aan de slag in hun nieuw samengestelde groep (jigsaw).
Via deze activiteit:

- maken de leerlingen kennis met de donuteconomie van Kate Raworth.
- vertellen de leerlingen het verhaal van hun personage aan anderen.
- leggen de leerlingen linken tussen het model van de donuteconomie en de verschillende verhalen van mensen getroffen door ongelijkheid.

Aanpak

- Leid dit onderdeel van de actuales in. Je kan hiervoor deze input gebruiken:

Dit kader van de VN met de duurzame ontwikkelingsdoelen gaat ervan uit dat iedereen welvarend kan leven als we ervoor zorgen dat de economie wereldwijd blijft groeien (SDG 8). Groei heeft ons zeker in de Westerse wereld welvaart gebracht in de periode na de Tweede Wereldoorlog. Echter, de vele sociale en ecologische problemen en de toenemende ongelijkheid tonen dat het ons de voorbije decennia niet is gelukt om met economische groei de hele wereldbevolking een goed leven te geven. Hier raken we aan een moeilijk vraagstuk, nl. dat van herverdeling. Immers, de vruchten van de groei zijn ongelijk verdeeld (zie stelling 1).

*Economie gaat over hoe we ons huishouden op aarde organiseren, niet persé over hoe we moeten groeien. De Britse econome **Kate Raworth** stelde zich enkele jaren geleden de vraag of ons klassiek economisch model van 'altijd maar groeien' wel vol te houden was. Ze begon na te denken over een nieuw model, dat rekening hield met het welzijn en de kansen van elke mens én tegelijk de kwetsbaarheid van onze planeet en haar ecosystemen bewaakte. Zo kwam ze uit bij de donut.*

- Toon het filmpje over de donuteconomie van 'Tegenlicht' van de VPRO. Dit legt kort en duidelijk uit wat de donuteconomie is. https://www.youtube.com/watch?v=SlTrzN8R6pU

- Heeft iedereen begrepen wat de essentie van de donut is? Indien nodig, geef verdere duiding. Zie achtergrond hieronder.
- Leerlingen gaan nu de verschillende verhalen linken aan de donuteconomie.
- Laat hen eerst in hun groep uitwisselen over de verhalen waarmee ze in stap 2 en 3 kennis maakten.
- Vraag hen linken te zoeken tussen de verschillende verhalen.
- Toon de afbeelding in de PwP waarop de diverse elementen van zowel het sociale fundament als van het ecologisch plafond te zien zijn.
- Geef de leerlingen de opdracht om de verschillende verhalen te koppelen aan de aspecten uit de donut. De sociale aspecten kwamen al aan bod via de SDG's. Je kan ervoor kiezen om bij deze oefening de focus te leggen op het ecologisch plafond.

Achtergrondinformatie

(De tekst komt uit het boek 'Donut Economie: In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw' (2017) van Kate Raworth, p. 271 e.v.)

De donut van de sociale en planetaire grenzen is een eenvoudige visualisatie van de twee voorwaarden – sociaal en ecologisch - die ten grondslag liggen aan het collectieve menselijke welzijn.

Het **sociale fundament** vormt de binnengrens van de donut, en zet de basisbehoeften uiteen waar iedereen in voldoende mate over zou moeten kunnen beschikken. Het ecologisch plafond vormt de buitengrens van de donut, waarboven de druk die de mensheid uit oefent op de levenschenkende systemen van de aarde gevaarlijk hoog wordt. Tussen deze twee grenzen bevindt zich de veilige en sociaal rechtvaardige ruimte waarin de mensheid kan gedijen.
Het sociale fundament bestaat uit twaalf dimensies die zijn ontleend aan de sociale prioriteiten die zijn geformuleerd in het in 2015 gepubliceerde VN rapport 'Sustainable Development Goals'.

Tabel 1 bevat de variabelen en gegevens die gebruikt zijn om aan te geven in welke mate de mensheid op deze twaalf terreinen tekortschiet.

Tabel 1. Het sociale fundament en de indicatoren van zijn tekortkomingen

DIMENSIE	ILLUSTRATIEVE INDICATOREN (percentage wereldbevolking tenzij anders vermeld)	%	JAAR
voedsel	ondervoede bevolking	11	2014-2016
gezondheid	bevolking in landen waar kindersterfte onder 5 jaar hoger is dan 25 per 1000 levend geboren kinderen	46	2015
	bevolking in landen waar levensverwachting bij geboorte minder is dan 70 jaar	39	2013
onderwijs	volwassen bevolking (15+) die analfabeet is	15	2013
	kinderen van 12-15 jaar die niet naar school gaan	17	2013
inkomen en werk	bevolking die leeft onder de internationale armoedegrens van 3,10 dollar per dag	29	2012
	deel jeugd (15-24 jaar) dat werk zoekt maar dat niet kan vinden	13	2014
water en sanitaire voorzieningen	bevolking zonder toegang tot gezuiverd drinkwater	9	2015
	bevolking zonder toegang tot goede sanitaire voorzieningen	32	2015
energie	bevolking zonder toegang tot elektriciteit	17	2013
	bevolking zonder toegang tot hygiënische kookvoorzieningen	38	2013
netwerken	bvolking die verklaart in tijden van nood nergens te kunnen aankloppen voor hulp	24	2015
	bevolking zonder toegang tot internet	57	2015
huisvesting	mondiale stedelijke bevolking die in sloppenwijken woont in ontwikkelingslanden	24	2012
seksegelijkheid	verschil in vertegenwoordiging in parlement tussen mannen en vrouwen	53	2014
	mondiale inkomenskloof tussen mannen en vrouwen	23	2009
sociale rechtvaardigheid	bevolking in landen met een Palma-ratio van 2 of meer (= aandeel van de rijkste 10% in het bbp gedeeld door dat van de armste 40%)	39	1995-2012
politieke inspraak	bevolking in landen die 0,5 of minder (van 1,0) scoren op de Voice and Accountability Index	52	2013
vrede en rechtvaardigheid	bevolking in landen die minder dan 50 (van 100) scoren op de Corruption Perspective Index	85	2014
	bevolking in landen met een moordcijfer van meer dan 10 per 10.000	13	2008-2013

Bronnen: FAO, Wereldbank, WHO, UNDP, UNESCO, UNICEF, OESO, IEA, Gallup, ITU, VN, Cobham & Summer, ILO, UNODC, en Transpararency International. Alle percentages zijn afgerond.

Het **ecologisch plafond** bestaat uit de negen planetaire grenzen die zijn geformuleerd door een internationale groep specialisten op het terrein van de aardsysteemkunde onder leiding van Johan Rockström en Will Steffen. Deze negen kritieke processen zijn:

Klimaatverandering. Wanneer broeikasgassen als CO2, methaan en distikstofoxide (N2O) worden uitgestoten, komen ze in de atmosfeer terecht en versterken ze het natuurlijke broeikaseffect, waardoor er in de atmosfeer meer warmte blijft opgesloten. Dit resulteert in de opwarming van de aarde, met als gevolg hogere temperaturen, extremer weer en een stijging van de zeespiegel. Vervuiling van de oceanen. Ongeveer een kwart van de CO2, die vrijkomt door menselijke activiteiten lost uiteindelijk op in de oceanen, waar het diwaterstofcarbonaat (H2CO2 of koolzuur) vormt en de pH-waarde van het oppervlaktewater vermindert. Deze hogere zuurgraad betekent een vermindering van de hoeveelheid beschikbare carbonaat-ionen, die voor veel in zee levende soorten een noodzakelijke bouwsteen zijn bij de vorming van schelp of skelet. Het ontbreken van dit bestanddeel maakt het voor organismen als koraal, schelpdieren en plankton moeilijk om te groeien en te overleven, waardoor het ecosysteem van de oceanen en de voedselketen in gevaar komen.

Chemische vervuiling. Als toxische verbindingen, zoals synthetische organische verontreinigende stoffen en zware metalen, in de biosfeer terechtkomen, kunnen ze daar heel lang blijven, met onomkeerbare gevolgen. En wanneer ze zich ophopen in het weefsel van levende wezens, waaronder vogels en zoogdieren, kan dit gevolgen hebben voor hun vruchtbaarheid en genetische afwijkingen veroorzaken, waardoor ecosystemen op land en in de oceanen in gevaar komen.

Stikstof- en fosforverzadiging. Reactieve stikstof en fosfor worden veel gebruikt in kunstmest, maar slechts een klein deel ervan wordt daadwerkelijk opgenomen door de gewassen. Van de overtollige hoeveelheid belandt het grootste deel in rivieren, meren en oceanen, waar het voor algengroei zorgt, waardoor het water groen wordt. Deze algengroei kan giftig zijn, en doordat het zuurstofgehalte in het water sterk daalt, sterft een deel van het onderwaterleven af.

Zoetwateronttrekking. Water is essentieel voor het leven en het wordt op grote schaal gebruikt in landbouw, industrie en huishoudens. Excessief watergebruik kan ertoe leiden dat meren, rivieren en reservoirs opdrogen, waardoor ecosystemen schade oplopen en de hydrologische cyclus en het klimaat kunnen veranderen.

Grondconversie. De conversie van grond voor menselijk gebruik – zoals het omvormen van bossen en moerassen tot steden, agrarische grond en snelwegen – vermindert de absorptie-capaciteit voor CO2, vernietigt de habitat van wilde dieren en ondermijnt de rol die de grond speelt in de continue circulatie van water, stikstof en fosfor.

Vermindering van de biodiversiteit. Een afname van het aantal en de variëteit van soorten maakt ecosystemen minder compleet en versnelt het uitsterven van veel soorten. Hierdoor

wordt het risico van abrupte en onomkeerbare veranderingen in ecosystemen groter, waarbij hun veerkracht vermindert en ze minder goed in staat zijn voedsel, brandstof en vezels te leveren en het leven in stand te houden.

Luchtvervuiling. Microdeeltjes of 'aerosols' die in de lucht terechtkomen - in vorm van rook, stof en vervuilende gassen - kunnen levende organismen schade berokkenen. Bovendien reageren ze op waterdamp in de lucht, zodat ze de vorming van wolken beïnvloeden. Wanneer ze in grote hoeveelheden worden uitgestoten kunnen deze 'aerosols' patronen van regenval veranderen, waardoor onder andere de timing en locatie van moessonregens in tropische gebieden wijzigt.

Aantasting van de ozonlaag. De ozonlaag in de stratosfeer van de aarde absorbeert ultraviolette straling van de zon. Sommige door de mens vervaardigde chemische stoffen, zoals chloorfluorkoolwaterstoffen (cfk's), komen in de atmosfeer terecht en tasten de ozonlaag aan, waardoor de aarde en haar bewoners worden blootgesteld aan de schadelijke uv-stralen van de zon.

DRUK OP HET SYSTEEM VAN DE AARDE	CONTROLEVARIABELE	PLANETAIRE GRENS	HUIDIGE WAARDE EN TREND
klimaat-verandering	concentratie co_2 in atmosfeer, gemeten in parts per million (ppm)	maximaal 350 ppm	400 ppm en stijgend
verzuring oceanen	gemiddelde verzadiging aragoniet ($caco_3$) aan oppervlakte oceaan, als percentage van het pre-industrieel niveau	minstens 80% van het pre-industrieel niveau	circa 84% en dalend
chemische vervuiling	nog geen mondiale variabele vastgesteld	-	-
stikstof- en fosfor-verzadiging	fosfor gebruikt als kunstmest, miljoen ton per jaar	maximaal 62 miljoen ton per jaar	circa 14 miljoen ton en stijgend
	reactieve stikstof gebruikt als kunstmest, miljoen ton per jaarmaximaal 6,2 miljoen ton per jaar	maximaal 62 miljoen ton per jaar	circa 150 miljoen ton en stijgend
zoetwater-onttrekking	drinkwaterconsumptie, km^3 per jaar	maximaal 4.000 km^3 per jaar	circa 2600 km^3 per jaar en stijgend
grondconversie	oppervlakte beboste grond als percentage van beboste grond vóór ingrijpen van de mens	minstens 75%	62% en dalend
vermindering biodiversiteit	aantal uitstervende soorten per miljoen soorten per jaar	maximaal 10	tussen 100 en 1000 en stijgend
luchtvervuiling	nog geen mondiale variabele vastgesteld	-	-
aantasting ozonlaag	concentratie ozon in stratosfeer, in Dobson Units	minimaal 275 du	283 du en stijgend

Bron: Steffen e.a. (2015b)

SLOT: Dit is internationale solidariteit

Activiteit en situering

Individuele reflectie-oefening en klasgesprek.
Via deze activiteit:

- Maken de leerlingen kennis met wat 11.11.11 belangrijke aspecten of voorwaarden van internationale solidariteit vindt en linken dit aan de verhalen uit voorgaande stappen.
- Wisselen leerlingen hun mening over internationale solidariteit uit met hun klasgenoten.

Aanpak

- Leid deze activiteit in. Je kan verwijzen naar de campagne van 11.11.11 die binnenkort start of lopende is. Meer info over de campagne kan je lezen op https://11.be/campagne-2021-investeer-mee-een-betere-wereld
- In de PowerPoint staat in een paar slides opgesomd wat de koepel voor internationale solidariteit, waar ook Studio Globo lid van is, belangrijk vindt bij internationale solidariteit.
- Overloop de verschillende uitspraken. Vraag telkens aan de leerlingen of deze uitspraak past bij de verhalen die eerder aan bod zijn gekomen. Laat hen uitleggen waarom ze vinden dat de uitspraak wel of niet passend is.
- Laat de leerlingen individueel even reflecteren over de verschillende uitspraken. Vraag hen individueel een volgorde te maken. Wat vinden zij het meest belangrijk? Wat vinden ze het minst belangrijk?
- Ga hierover klassikaal in gesprek. Indien dit klassikaal moeilijk lukt, kan je leerlingen ook eerst per twee over hun volgorde met elkaar laten uitwisselen.

MEER VAN DIT?

In het kader van de campagne 'Investeer mee in een betere wereld' zijn er via 11.11.11. documentaires beschikbaar voor in je klas. De verhalen uit de film 'Bigger than us' zijn een interessante aanvulling op de verhalen in deze les.
https://11.be/straffe-films-en-documentaires

Zet deze les jou of je leerlingen op het spoor van de nood aan systeemverandering? Bekijk 'De 25% revolutie', een film van Broederlijk Delen, gemaakt door StoryMe in coproductie met Mercator.tv. revolutie.broederlijkdelen.be
Binnenkort zal er ook lesmateriaal verschijnen om rond deze documentaire met leerlingen aan de slag te gaan. Houd de website in de gaten.

Plan na de krokusvakantie een aantal lessen of een project in over internationale solidariteit. De digitale lessenreeks SOLvID biedt je kant-en-klaar materiaal. Beschikbaar vanaf 1 februari 2022 via www.studioglobo.be

COLOFON

Deze actuales is een realisatie van

Studio Globo vzw
Huidevetterstraat 165
1000 Brussel

V.U. Piet Spanhove

Meer informatie over de visie, de werking en het aanbod van Studio Globo is te vinden op ***www.studioglobo.be***

Redactie
Deze les is uitgewerkt door het team secundair onderwijs.
Meer informatie of feedback via secundair@studioglobo.be of 02 520 98 10.

Met dank aan
11.11.11 en Broederlijk Delen voor het beeldmateriaal en de feedback

Bronnen
https://businessam.be/vermogen-superrijken-tot-meer-dan-10-000-miljard-dollar-opgelopen/
Raworth, K. Donut Economie: In zeven stappen naar een economie voor de 21e eeuw'. 2017.
Inspiratiegids 'Teach for sdg's' van 11.11.11
www.sdgs.be
VPRO Tegenlicht; Wat is de donut economie?

Met de steun van

Broederlijk Delen
TOT IEDEREEN MEE IS

11.11.11
VECHT MEE TEGEN ONRECHT

België
partner in ontwikkeling

Dit project kwam tot stand met steun van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking via DGD (Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking), Broederlijk Delen en 11.11.11.